

Ennekuulmatult menukas "Turandot" Estonias

"Rahva Maa",
6. V/95

Esimene Puccini "Turandoti" kontsertettekannet Eestis, mis toimus Estonia kontserdisaalis 27. aprillil, oli tõeliseks sündmuseks meie muusikaelus. Kontserdi menu oli ennekuulmatu: muidu tagasihoidlik eesti publik "kees" vähemalt veerand tundi pärast kontserdi lõppu — see oli mitte lihtne aplaus, vaid kära nagu Euroopa parimates saalides: inimesed karjusid, trampisid jalgadega, vilistasid jne. Kõiki interpreete kutsuti välja lõpmatuseni ja mitte asjatult: ettekannet oli tõepoolest hiilgav.

Giacomo Puccini viimane ooper "Turandot" oli Nõukogude Liidu keelatud — ametliku versiooni järgi "müstitsismi" pärast. Isegi Eestis, kus tsensuur oli palju pehmem, oli võimatu kuulata "Turandoti" tervikuna kasvõi kontsertettekandes. Läbinisti religioosne Puccini ooper "Öde Angelica" lavastati rahulikult. Loomulikult lauldi mõned populaarsed katkendid: Calafi aaria, Turandoti aaria, Liu monoloog — ühesõnaga kõik, mis on seotud armastusega. Kuid "Turandoti" muusikas ja tekstis puudub müstitsism. Ooper on kirjutatud Carlo Gozzi muinasjutu ainetel ja ei puutu üldse kokku religiooniga; tegevus toimub stiliseeritud Hiinas. Arvan, et keelu tõeline põhjus oli muus: riigijuhid kartsid, et kuulajad näeksid karikatuursete ministrite Pingi, Pang ja Pongi kujudes vihjet neile enestele (need tegelased jahmerdavavad ooperis rõhutatult mõttetute asjadega). Kuna Puccini lõpetas oma teose juba fašismi ajal — Mussolini oli Itaalias võimul 1922. aastast —, polnud see paralleel täiesti välisitatud. Loomulikult ei mõelnud helilooja kaasaegselt poliitikat, kuid ümbritsev elu jättis paratamatult oma jälje ta teosesse.

Tuletagem meelde "Turandoti" sisu. See on ooper armastusest, kuid siin ei avaldu armastus konkreetse nähtusena, vaid on igavene jõud, mis valitseb maailma. Hiina printsess Turandoti võib võtta naiseks ainult see mees, kes lahendab tema kolm mõistatust. Juhul aga, kui pretendent seda ei tee, ta tapetakse. Prints Calaf leiab õige vastuse, kuid ta ei soovi võtta Turandotti vägivaldselt. Lõpuks lõpuks suudab ta äratada armastuse Turandoti hinges.

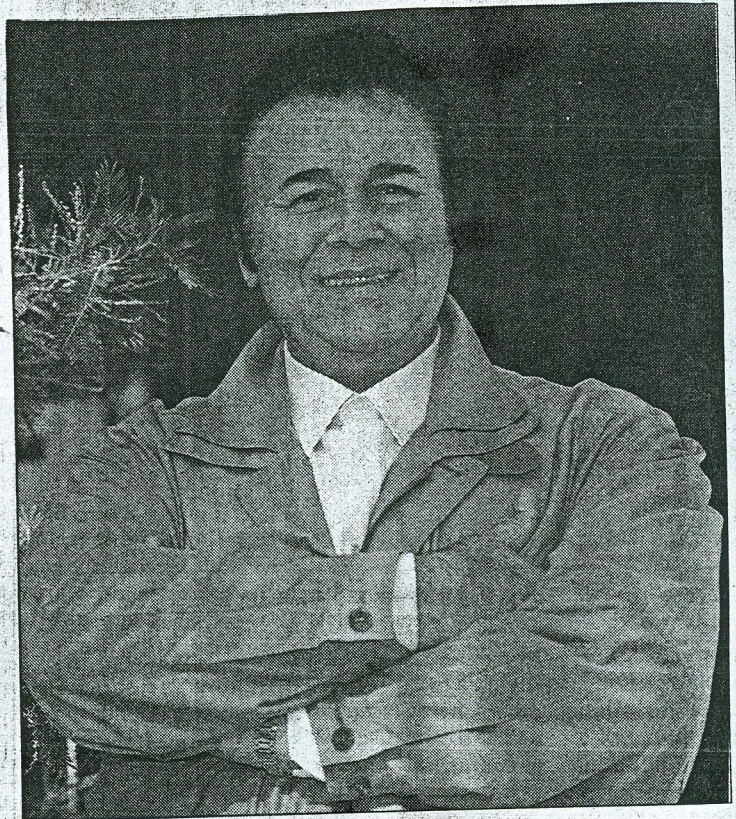
Ooper lõpeb hümniiga armastusele.

Muusikast on näha Puccini kahe ebajumala mõju — need on Verdi ja Wagner. Ooperi kõige sümpaatsem kuju, orjatar Liu, on kannataja nagu Verdi Violetta, Gilda, Desdemona. Ühtlasi on see armastuse sümbol nagu Wagneri Isolde või Kunderi "Parsifalist". Oma sisemaailmalt pole kuigi originaalne ka "esimene armastaja" Calaf: sarnased tüübid olid ka Puccini varasemates ooperites, analoogiad võib leida ka Verdi ja Wagneri ooperites (Radames, Lohengrin). Isegi Calafi isa Timur meenutab oma seisundi ja iseloomu poolest Amonasrot (Verdi "Aida").

See — eest on halastamatu printsess Turandot või ministrite kujud juba verise kahekümnenda sajandi sünnitised. Need on originaalsed iseloomud, mis teevad Puccini ooperi kahekümnenda sajandi täisväärtuslikuks sümboliks. Vägivalla ja Armastuse (Piibli mõttes) konflikt on juba uus nähtus, kuid Puccini läheb edasi ja näitab, et maailmas valitsevad vägivald, armastus ja mõtetu ükskõiksus, millest viimane on kõige hirmsam.

Muusikalises küljest on "Turandot" Puccini tippteos. Ta loob siin nii ilusaid aariaid kui ka läbiva arenguga stseene. Tema ansamblid kooriga on imetlusväärased, eriti kui arvestada, et esimeses ja teises vaatuses osaleb seal ainult üks naishäääl ja 5—6 meeshääält. Ta kasutab ruumilisi kooriefekte (kontsertettekandes laulab koor sel juhul lava taga või rõdul). Asjaolu, et tegevus toimub Hiinas, lubab Puccinil rikastada orkestrit, kasutada mitmes kohas stilisatsiooni.

Interpretatsioon oli suurepärase, viisakuse pärast alustame naislauljatest. Sopran **Pille Lill** (Liu) — eestlanna, kes praegu elab Londonis — on kahtlemata väljapaistev lüüriiline lauljanna. Ta paneb ennast kuulama esimesest helist, mille üles võtab. Oma kangelanna iseloomu annab ta psühholoogilisest küljest edasi väga täpselt, kõige peenemate nüanssidega. Liu kuju arengu tipuks muutub tal prinamise stseen kolmandast vaatusest, mis on suurepärase armastusmonoloog (nr 36—39). Lauljanna on väga head vokaalvõimed, ideaalne itaalia diktsioon ja kauris välimus.

Gianfranco Cecchele Itaaliast oli Estonias õhtu parim laulja.

Foto Eesti Kontsert

Metsosopran **Marina Lapina** Moskvast (Turandot) on samuti heade võimetega laulja. Roll nõuab temalt esialgu neutraalsust ja ta ongi neutraalne. Alles lõpus näitab ta kõike, mida oskab. Muide, Turandoti aaria kooriga II vaatuses tuli tal välja vägagi hästi. Ta on hea ansambli lauljanna ja asendamatult läbiva arenguga stseenides. Eriti meeldis mulle tema duetid Calafiga (nr 25—28, 41—43) ja II ning III vaatuses finaaliid.

Gianfranco Cecchele Itaaliast (Calaf) näitas ennast võibolla kõige parema lauljana kogu koosseisus. Ärgem unustagem, et tema partii kestab ooperi algusest lõpuni, psühholoogiline areng on väga keeruline. Laulja tuli kõige sellega toime. Tuntud aariat esitas ta nii briljantselt, et aplausi tõttu polnud kuulda orkestrit, mis mängis aaria instrumentaalset lõpetust. Cecchele oli hea ka ansamblikes, sealhulgas kooriga.

Georgi Selezjov Peterburist (Timur) laulis oma osa hästi. See on põhimõtteliselt kannataja roll — endine keiser ja õnnetu isa. Oma väikestes partiides olid head ka **Tarmo Sild** (Mandariin) ja **Rostislav Gurjev** (Keiser Altom).

Kolm ministrit — neid laulsid **Eduards Cudakovs**, **Guntars Rungis** ja **Ivars Krastinš** Lätist — olid suurepäraseid. Ei ole mõtet iseloomustada neid lauljaid eraldi, sest Puccini lõi siin täitsa ühesuguseid iseloomu. Ping, Pang ja Pong on asendatavad kujud, kes on tähtsad omavahelises dialoogides, unisoonilistes katkendites või ansamblikes, kus kõik kolm tegelast kordavad peaaegu üht ja sama. Läti lauljatel õnnestusid need paroodilised kujud hästi.

Estonia teatri koor näitas interpretatsiooni imet — partiid on siin keerulised; lõpuks, viimases vaatuses, pidi osa koori laulma lava tagant. Estonia koorile ei jäänud alla Eesti Poistekoor ja ERSO. Loomulikult on see kõik dirigent **Arvo Volmeri** teene, kes suutis keerulise ja sümbolse teose absoluutse vabadusega läbi viia. Tema jaoks nagu ei olnudki raskusi. Nii tehnilisest kui ka sisulisest küljest oli ooper ideaalselt juhatatud. Peab tunnistama, et Volmeri meisterlikkus kasvab üha.

Väga hea on ka kavaleht, kus on **Maja Lilje** sisukas artikkel ooperi loomise kohta ja kogu teose libreto tõlge eesti keelde.

MARK RAIS